

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
MACIEJ SZPUNAR
prednesené 1. júla 2021¹

Vec C-638/19 P

**Európska komisia
proti**

**European Food SA,
Starmill SRL,
Multipack SRL,
Scandic Distilleries SA,
Ioanovi Miculaovi,
Viorelovi Miculaovi,
European Drinks SA,
Rieni Drinks SA,**

Transilvania General Import-Export SRL,

West Leasing SRL, predtým West Leasing International SRL

„Odvolanie – Štátna pomoc – Rozhodcovské konanie – Pomoc vyplývajúca zo zaplatenia náhrady škody priznanej niektorým hospodárskym subjektom rozhodcovským súdom – Bilaterálna investičná zmluva – Uplatnenie práva Únie“

I. Úvod

1. Búrľivé stretnutie medzi právom Únie a rozhodcovským investičným právom vyvolalo mnoho otázok, na vyriešenie ktorých nepostačuje rozsudok vo veci Achmea². Prejednávaná vec, pre ktorú je typický tento konfliktný vzťah, teda poskytuje Súdnemu dvoru vítanú príležitosť, v súlade s logikou, na ktorej je založený tento rozsudok, ešte viac spresniť zásady, ktorými sa riadi otázka zlučiteľnosti rozhodcovských konaní založených na dvojstranných investičných zmluvách uzatvorených medzi dvoma členskými štátmi s právom Únie v osobitnom kontexte rozhodcovského konania začatého na základe bilaterálnej investičnej zmluvy uzatvorenej medzi dvoma členskými štátmi predtým ako štát, ktorý je účastníkom rozhodcovského konania, pristúpil k Európskej únii.

¹ Jazyk prednesu: francúzština.

² Rozsudok zo 6. marca 2018 (C-284/16, ďalej len „rozsudok Achmea“, EU:C:2018:158).

2. Táto vec, ktorá je na križovatke investičného rozhodcovského konania a právom štátnej pomoci, tiež predstavuje možnosť preskúmať otázku rozsahu právomoci Európskej komisie podľa článkov 107 a 108 ZFEÚ v takomto kontexte.

3. Komisia sa svojím odvolaním domáha zrušenia rozsudku Všeobecného súdu Európskej únie z 18. júna 2019, European Food SA a i./Komisia (T-624/15, T-694/15 a T-704/15, ďalej len „napadnutý rozsudok“, EU:T:2019:423), ktorým Všeobecný súd zrušil rozhodnutie Komisie (EÚ) 2015/1470 z 30. marca 2015 o štátnej pomoci SA.38517 (2014/C) (ex 2014/NN), ktorú poskytlo Rumunsko – Rozhodcovský rozsudok z 11. decembra 2013, Micula/Rumunsko (Ú. v. EÚ L 232, 2015, s. 43, ďalej len „sporné rozhodnutie“).

II. Právny rámec

A. Dohovor ICSID

4. Dohovor o riešení sporov z investícií medzi štátmi a občanmi druhých štátov, uzatvorený 18. marca 1965 (ďalej len „dohovor ICSID“), ktorý nadobudol platnosť vo vzťahu k Rumunsku 12. októbra 1975, vo svojom článku 53 ods. 1 stanovuje:

„Rozhodcovský nález bude pre strany záväzný a nebude predmetom odvolania alebo akéhokoľvek iného opravného prostriedku, s výnimkou tých, ktoré sú uvedené v tomto Dohovore. Každá strana bude dodržiavať a plniť podmienky rozhodcovského nálezu...“

5. Článok 54 ods. 1 dohovoru ICSID stanovuje:

„Každý zmluvný štát uzná rozhodcovský nález vydaný podľa tohto Dohovoru ako záväzný a bude na svojom území vymáhať plnenie peňažných záväzkov uložených v rozhodcovskom náleze, akoby to bolo konečné rozhodnutie súdu v tomto štáte.“

B. Dohoda z roku 1995

6. Európska dohoda o pridružení medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Rumunskom na strane druhej³ (ďalej len „dohoda z roku 1995“), ktorá nadobudla platnosť 1. februára 1995, vo svojom článku 64 ods. 1 a 2 stanovovala:

„1. Nezlučiteľné so správnym fungovaním tejto dohody, pokiaľ môžu ovplyvniť obchod medzi Spoločenstvom a Rumunskom, sú tieto prípady:

...

iii) akákoľvek verejná pomoc, ktorá narušuje hospodársku súťaž alebo hrozí, že túto súťaž naruší v dôsledku zvýhodňovania niektorých podnikov alebo výroby určitého tovaru.

2. Akékoľvek postupy, ktoré sú v rozpore s týmto článkom, sa posudzujú na základe kritérií vyplývajúcich z uplatňovania pravidiel článkov [101, 102 a 107 ZFEÚ].“

³ Ú. v. EÚ L 357, 1994, s. 2; Mim. vyd. 11/059, s. 3.

7. Články 69 a 71 dohody z roku 1995 ukladajú Rumunsku povinnosť zosúladiť svoju vnútroštátnu právnu úpravu s *acquis communautaire*.

C. BIZ

8. Bilaterálna investičná zmluva uzavretá 29. mája 2002 medzi vládou Švédskeho kráľovstva a rumunskou vládou o podpore a vzájomnej ochrane investícií (ďalej len „BIZ“), nadobudla platnosť 1. júla 2003 a stanovuje v článku 2 ods. 3:

„Každá zmluvná strana zabezpečí investíciám investorov druhej zmluvnej strany nestranné a spravodlivé zaobchádzanie a nebude neprímeranými alebo diskriminačnými opatreniami poškodzovať správu, riadenie, udržiavanie, používanie, využitie alebo dispozíciu s investíciami týchto investorov.“

9. Článok 7 BIZ stanovuje, že spory medzi investormi a signatárskymi krajinami sa riešia najmä rozhodcovským súdom pod záštitou dohovoru ICSID.

D. Zmluva o pristúpení a akt o pristúpení

10. Podľa Zmluvy o pristúpení Bulharskej republiky a Rumunska k Európskej únii⁴ podpísanej 25. apríla 2005 Rumunsko pristúpilo k Únii od 1. januára 2007.

11. Článok 2 Aktu o podmienkach pristúpenia Bulharskej republiky a Rumunska k Európskej únii a o úpravách zmlúv, na ktorých je založená Európska únia⁵ (ďalej len „akt o pristúpení“), stanovuje:

„Odo dňa pristúpenia sú ustanovenia pôvodných zmlúv a aktov prijatých inštitúciami... záväzné pre... Rumunsko a uplatňujú sa v [tomto štáte] za podmienok stanovených v týchto zmluvách a v tomto akte.“

12. Kapitola 2 prílohy V aktu o pristúpení, nazvaná „Politika hospodárskej súťaže“, obsahuje tieto ustanovenia:

„1. Nasledujúce systémy pomoci a individuálna pomoc, ktoré boli v novom členskom štáte zavedené pred dňom pristúpenia a sú uplatňované aj po tomto dni, sa ku dňu pristúpenia považujú za existujúcu pomoc v zmysle článku [108] ods. 1 [ZFEÚ]:

a) opatrenia pomoci zavedené pred 10. decembrom 1994;

b) opatrenia pomoci uvedené v dodatku k tejto prílohe;

⁴ Zmluva medzi Belgickým kráľovstvom, Českou republikou, Dánskym kráľovstvom, Spolkovou republikou Nemecko, Estónskou republikou, Helénskou republikou, Španielskym kráľovstvom, Francúzskou republikou, Írskom, Talianskou republikou, Cyperskou republikou, Lotyšskou republikou, Litovskou republikou, Luxemburským veľkovejvodstvom, Maďarskou republikou, Maltskou republikou, Holandským kráľovstvom, Rakúskou republikou, Poľskou republikou, Portugalskou republikou, Slovinskou republikou, Slovenskou republikou, Fínskou republikou, Švédskym kráľovstvom, Spojeným kráľovstvom Veľkej Británie a Severného Írska (členské štáty Európskej únie) a Bulharskou republikou a Rumunskom o pristúpení Bulharskej republiky a Rumunska k Európskej únii (Ú. v. EÚ L 157, 2005, s. 11).

⁵ Ú. v. EÚ L 157, 2005, s. 203.

- c) opatrenia pomoci, ktoré boli pred dňom prístúpenia preskúmané orgánom pre kontrolu štátnej pomoci nového členského štátu a uznané za zlučiteľné s *acquis* a voči ktorým Komisia nevzniesla žiadnu námietku z dôvodu vážnych pochybností o zlučiteľnosti opatrenia [s vnútorným] trhom podľa postupu ustanoveného v odseku 2.

Všetky opatrenia, ktoré sa budú uplatňovať po dni prístúpenia a predstavujú štátnu pomoc a ktoré nespĺňajú vyššie uvedené podmienky, sa na účely uplatňovania článku [108] ods. 3 [ZFEÚ] považujú po prístúpení za novú pomoc.

...

5. Pokiaľ ide o Rumunsko, odsek 1 písm. c) sa vzťahujú na opatrenia pomoci preskúmané rumunským orgánom pre kontrolu štátnej pomoci po tomto dni, o ktorých rozhodla Komisia na základe neustáleho sledovania záväzkov, ktoré prevzalo Rumunsko v kontexte prístupových rokovaní, že záznam o uskutočňovaní štátnej pomoci Rumunska v čase pred prístúpením dosiahol uspokojivú úroveň. Takáto uspokojivá úroveň sa považuje za dosiahnutú vtedy, keď Rumunsko preukáže dôsledné uplatňovanie celej a riadnej kontroly štátnej pomoci s ohľadom na všetky opatrenia pomoci poskytnuté v Rumunsku vrátane prijatia a úplného a správneho vykonávania odôvodnených rozhodnutí zo strany rumunského orgánu pre kontrolu štátnej pomoci, ktoré obsahujú presné preskúmanie povahy štátnej pomoci každého opatrenia a správne uplatňovanie kritérií zlučiteľnosti.

Komisia môže na základe vážnych pochybností o zlučiteľnosti [s vnútorným] trhom vzniesť námietky proti každému opatreniu pomoci udelenému v období pred prístúpením medzi 1. septembrom 2004 a dňom určeným vo vyššie uvedenom rozhodnutí Komisie so záverom, že záznam o uskutočňovaní dosiahol uspokojivú úroveň. Takéto rozhodnutie Komisie, ktoré vznáša námietky proti opatreniu sa považuje za rozhodnutie o začatí konania vo veci formálneho zisťovania v zmysle nariadenia (ES) č. 659/1999⁶. Ak sa takéto rozhodnutie prijme pred dňom prístúpenia, nadobudne účinnosť dňom prístúpenia.

Ak Komisia prijme negatívne rozhodnutie po začatí konania vo veci formálneho zisťovania, Komisia rozhodne, že Rumunsko prijme všetky potrebné opatrenia na efektívne vrátenie pomoci od príjemcu. Pomoc, ktorá sa má vrátiť, obsahuje úrok v primeranej úrokovej sadzbe stanovený v súlade s nariadením (ES) č. 794/2004⁷ a splatný od toho istého dňa.“

III. Okolnosti predchádzajúce sporu a sporné rozhodnutie

13. Okolnosti predchádzajúce sporu boli opísané v bodoch 1 až 42 napadnutého rozsudku a pre potreby tohto konania ich možno zhrnúť takto.

14. Dňa 2. októbra 1998 rumunské orgány prijali mimoriadny výnos vlády č. 24/1998 (ďalej len „EGO 24“), ktorým sa niektorým investorom v znevýhodnených regiónoch, ktorí získali certifikát stáleho investora, poskytuje rad investičných stimulov, medzi inými napríklad oslobodenie od platenia ciel a dane z pridanej hodnoty na stroje, vrátenie ciel zo surovín, ako aj oslobodenie od dane z príjmov právnických osôb počas obdobia, pre ktoré je príslušná oblasť označená ako znevýhodnený región.

⁶ Nariadenie Rady z 22. marca 1999 ustanovujúce podrobné pravidlá na uplatňovanie článku [108 ZFEÚ] (Ú. v. ES L 83, 1999, s. 1; Mim. vyd. 08/001, s. 339).

⁷ Nariadenie Komisie z 21. apríla 2004, ktorým sa vykonáva nariadenie č. 659/1999 (Ú. v. EÚ L 140, 2004, s. 1; Mim. vyd. 08/004, s. 3).

15. Rozhodnutím z 25. marca 1999, ktoré bolo uplatniteľné od 1. apríla 1999, rumunská vláda deklarovala banskú oblasť Ștei Nucet v okrese Bihor ako znevýhodnený región na desať rokov.

16. Rumunsko v záujme splnenia svojej povinnosti harmonizácie v zmysle dohody z roku 1995 schválilo v roku 1999 zákon č. 143/1999 o štátnej pomoci, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2000. Tento zákon, ktorý prebral definíciu štátnej pomoci uvedenú v článku 64 dohody z roku 1995 a v súčasnom článku 107 ZFEÚ, ustanovil Consiliul Concurenței (Rada pre hospodársku súťaž, Rumunsko) za vnútroštátny orgán zodpovedný za dohľad nad štátnou pomocou, ktorý je príslušný na posúdenie zlučiteľnosti štátnej pomoci poskytnutej Rumunskom podnikom.

17. Dňa 15. mája 2000 prijala Rada pre hospodársku súťaž rozhodnutie č. 244/2000, ktorým stanovila, že viaceré stimuly poskytnuté EGO 24 treba považovať za štátnu pomoc a musia byť zrušené.

18. Dňa 1. júla 2000 mimoriadny výnos vlády č. 75/2000 zmenil EGO 24 (ďalej spoločne len „EGO“).

19. Rada pre hospodársku súťaž v rámci svojej žaloby podanej na Curtea de Apel București (Odvolací súd Bukurešť, Rumunsko) napadla skutočnosť, že napriek prijatiu mimoriadneho výnosu vlády č. 75/2000 nebolo jej rozhodnutie č. 244/2000 vykonané. Táto žaloba bola zamietnutá rozhodnutím z 26. januára 2001 a toto rozhodnutie potvrdil Înalta Curte de Casație și Justiție (Najvyšší kasačný súd, Rumunsko) rozhodnutím z 19. februára 2002.

20. Páni Ioan a Viorel Micula, žalobcovia v prvostupňovom konaní, sú švédskymi občanmi s bydliskom v Rumunsku a väčšinovými akcionármi spoločnosti European Food and Drinks Group, ktorej činnosť sa týka výroby potravín a nápojov v oblasti Ștei-Nucet v okrese Bihor (Rumunsko). Spoločnosti European Food SA, Starmill SRL, Multipack SRL, Scandic Distilleries SA, European Drinks SA, Rieni Drinks SA, Transilvania General Import-Export SRL a West Leasing SRL (predtým West Leasing International SRL), ktoré sú tiež žalobkyňami v prvostupňovom konaní, patria skupine European Food and Drinks Group.

21. Na základe certifikátov stálych investorov, ktoré získala European Food 1. júna 2000 a Starmill a Multipack 17. mája 2002, tieto spoločnosti investovali do banskej oblasti Ștei-Nucet.

22. Rumunsko vo februári 2000 začalo prístupové rokovania s Úniou. V kontexte týchto rokovaní Únia v spoločnej pozícii z 21. novembra 2001 konštatovala, že v Rumunsku existuje „niekoľko existujúcich schém pomoci, ako aj nových nezlučiteľných schém pomoci, ktoré neboli zosúladené s *acquis*“ vrátane „nástrojov poskytnutých v rámci [EGO]“.

23. Dňa 26. augusta 2004 Rumunsko vyhlásilo, že „s cieľom splniť kritériá v pravidlách Spoločenstva o štátnej pomoci a tiež s cieľom dokončiť rokovania v kapitole č. 6 (Politika hospodárskej súťaže) bolo potrebné, aby sa vo vnútroštátnych predpisoch eliminovali všetky formy štátnej pomoci, ktoré neboli zlučiteľné s *acquis communautaire* v tejto oblasti“ a zrušilo všetky stimuly priznané na základe EGO okrem úľavy v súvislosti s daňou z príjmov právnických osôb. Táto zmena nadobudla platnosť 22. februára 2005.

24. Dňa 1. januára 2007 Rumunsko pristúpilo k Únii.

25. Dňa 28. júla 2005 päť žalobcov v prvostupňovom konaní, konkrétne páni Ioan a Viorel Micula, European Food, Starmill a Multipack (ďalej len „žalobcovia v rozhodcovskom konaní“) požadovali zriadenie rozhodcovského súdu v súlade s článkom 7 BIZ s cieľom získať náhradu škody spôsobenej zrušením stimulov stanovených v EGO.

26. Rozhodcovský súd v rozhodcovskom rozsudku z 11. decembra 2013 (ďalej len „rozhodcovský rozsudok“) dospel k záveru, že zrušením stimulov stanovených v EGO Rumunsko nezabezpečilo spravodlivé a nestranné zaobchádzanie s investíciami a priznalo žalobcom v rozhodcovskom konaní náhradu škody, ktorú malo Rumunsko zaplatiť, vo výške 791 882 452 rumunských lei (RON) (približne 178 miliónov eur).

27. Dňa 31. januára 2014 útvary Komisie informovali listom rumunské orgány, že akékoľvek vykonanie alebo výkon rozhodcovského rozsudku by predstavovalo novú pomoc a muselo by byť predmetom oznámenia Komisii.

28. Rumunské orgány 20. februára 2014 informovali útvary Komisie, že čiastočne uhradili náhradu škody, ktorú žalobcom v rozhodcovskom konaní priznal rozhodcovský súd, a to započítaním za dane a poplatky, ktoré rumunským úradom dlhovala European Food.

29. Dňa 26. mája 2014 Komisia prijala rozhodnutie C(2014) 3192, ktorým sa podľa článku 11 ods. 1 nariadenia č. 659/1999 Rumunsku ukladá povinnosť okamžite pozastaviť akékoľvek opatrenie, ktoré by mohlo viesť k vykonaniu alebo výkonu rozhodcovského rozsudku, z toho dôvodu, že takéto opatrenie by pravdepodobne predstavovalo neoprávnenú štátnu pomoc, kým Komisia neprijme konečné rozhodnutie o zlučiteľnosti tejto štátnej pomoci s vnútorným trhom.

30. Listom z 1. októbra 2014 Komisia informovala Rumunsko o svojom rozhodnutí začať konanie vo veci formálneho zisťovania podľa článku 108 ods. 2 ZFEÚ v súvislosti s čiastočným vykonaním rozhodcovského rozsudku Rumunskom, ku ktorému došlo začiatkom roka 2014, ako aj v súvislosti s akýmkoľvek ďalším vykonaním alebo výkonom tohto rozhodcovského rozsudku.

31. Podľa rumunských orgánov bol rozhodcovský rozsudok v plnom rozsahu vykonaný.

32. Dňa 30. marca 2015 Komisia prijala sporné rozhodnutie, v ktorom dospela k záveru, že vyplatenie náhrady škody priznanej rozhodcovským súdom jedinej hospodárskej jednotke, ktorú tvorili páni Ioan a Viorel Micula a European Food, Starmill, Multipack, Scandic Distilleries, European Drinks, Rieni Drinks, Transilvania General Import-Export a West Leasing International, predstavuje štátnu pomoc v zmysle článku 107 ods. 1 ZFEÚ a musí byť vrátená.

IV. Konanie na Všeobecnom súde a napadnutý rozsudok

33. Návrhmi doručenými do kancelárie Všeobecného súdu 6., 30. a 28. novembra 2015 European Food, Starmill, Multipack a Scandic Distilleries vo veci T-624/15 Ioan Micula vo veci T-694/15 a pán Viorel Micula, ako aj European Drinks, Rieni Drinks, Transilvania General Import-Export a West Leasing podali vo veci T-704/15 žalobu, v ktorej sa domáhali zrušenia sporného rozhodnutia. Všeobecný súd vyhovel návrhu Španielskeho kráľovstva a Maďarska na vstup vedľajšieho účastníka do konania na podporu návrhov Komisie. Podľa článku 68 svojho rokovacieho poriadku Všeobecný súd tieto tri veci spojil na účely konečného rozhodnutia.

34. Na podporu každej zo žalôb na prvom stupni odvolateľa uviedli osem žalobných dôvodov, pričom niektoré boli rozdelené na niekoľko častí.

35. Napadnutým rozsudkom Všeobecný súd na jednej strane vyhovel prvej časti druhého žalobného dôvodu predloženého vo veciach T-624/15 a T-694/15 a prvej časti prvého žalobného dôvodu predloženého vo veci T-704/15, ktoré boli založené na nedostatku právomoci Komisie a neuplatniteľnosti práva Únie na situáciu pred pristúpením Rumunska k Únii. V tejto súvislosti Všeobecný súd v bodoch 59 až 93 tohto rozsudku rozhodol, že Komisia prijatím sporného rozhodnutia retroaktívne uplatnila právomoci, ktoré mala na základe článku 108 ZFEÚ a nariadenia č. 659/1999, na skutočnosti, ktoré predchádzali tomuto pristúpeniu, a že preto Komisia nemohla kvalifikovať predmetné opatrenie ako „štátnu pomoc“ v zmysle článku 107 ods. 1 ZFEÚ.

36. Všeobecný súd na druhej strane vyhovel druhej časti druhého žalobného dôvodu vo veciach T-624/15 a T-694/15 a prvej časti druhého žalobného dôvodu vo veci T-704/15 založených na nesprávnej kvalifikácii rozhodcovského rozhodnutia ako „výhody“ a „pomoci“ v zmysle článku 107 ZFEÚ. V tejto súvislosti Všeobecný súd v bodoch 94 až 111 napadnutého rozsudku rozhodol, že sporné rozhodnutie je nezákonné v rozsahu, v akom kvalifikuje náhradu škody, ktorú priznal rozhodcovský súd za zrušenie daňových stimulov, ako „výhodu“ a „pomoc“ v zmysle tohto ustanovenia, a to prinajmenšom za obdobie pred nadobudnutím účinnosti práva Únie v Rumunsku.

37. V dôsledku toho Všeobecný súd zrušil sporné rozhodnutie v celom rozsahu bez toho, aby preskúmal ostatné časti týchto žalobných dôvodov alebo ostatné žalobné dôvody.

V. Konanie na Súdnom dvore a návrhy účastníkov konania

38. Komisia, ktorú podporuje Poľská republika, svojím odvolaním navrhuje, aby Súdny dvor:

- zrušil napadnutý rozsudok,
- zamietol prvú časť prvého žalobného dôvodu a prvú časť druhého žalobného dôvodu vo veci T-704/15, ako aj prvú a druhú časť druhého žalobného dôvodu vo veciach T-624/15 a T-694/15,
- vrátil spojené veci T-624/15, T-694/15 a T-704/15 na prejednanie Všeobecnému súdu a
- rozhodol, že o trovách konania sa rozhodne neskôr.

39. Španielske kráľovstvo vo svojom vyjadrení k odvolaniu navrhuje, aby Súdny dvor:

- vyhovel odvolaniu, zrušil napadnutý rozsudok a zamietol žalobu v prvostupňovom konaní ako neprípustnú a
- subsidiárne vyhovel odvolaniu, zrušil napadnutý rozsudok a zamietol žalobu v prvostupňovom konaní ako nedôvodnú.

40. European Food, Starmill, Multipack a Scandic Distilleries, ako aj Ioan Micula (ďalej len „European Food a i.“) navrhujú, aby Súdny dvor:

- zamietol odvolanie,
- subsidiárne zrušil sporné rozhodnutie,
- subsidiárnejšie vrátil vec na prejednanie Všeobecnému súdu a
- rozhodol, že Komisia a vedľajší účastníci konania znášajú svoje vlastné trovy konania a sú povinní nahradiť trovy konania European Food a i. v prvostupňovom konaní a v odvolacom konaní.

41. Viorel Micula, European Drinks, Rien Drinks, Transilvania General Import-Export a West Leasing (ďalej len „Viorel Micula a i.“) navrhujú, aby Súdny dvor:

- zamietol odvolanie,
- subsidiárne vyhovel druhému žalobnému dôvodu vznesenému vo veci T-704/15 a v dôsledku toho zrušil sporné rozhodnutie,
- subsidiárnejšie vrátil vec na prejednanie Všeobecnému súdu,
- rozhodol, že Komisia znáša svoje vlastné trovy konania a je povinná nahradiť trovy konania Viorela Miculu a i. súvisiace s prvostupňovým a odvolacím konaním a
- rozhodol, že Maďarsko a Španielske kráľovstvo znášajú svoje vlastné trovy konania, ktoré vznikli v konaní na prvom stupni a v odvolacom konaní.

42. Španielske kráľovstvo, podporované Poľskou republikou, vo svojom vzájomnom odvolaní navrhuje, aby Súdny dvor:

- zrušil napadnutý rozsudok,
- zamietol žalobu podanú v prvostupňovom konaní ako neprípustnú a
- zaviazal European Food a i. a Viorel Micula a i. na náhradu trov konania.

43. Komisia navrhuje, aby sa vzájomnému odvolaniu vyhovel.

44. European Food a i. a Viorel Micula a i. navrhujú zamietnuť vzájomné odvolanie a rozhodnúť, že Španielske kráľovstvo, Komisia a vedľajší účastníci konania znášajú svoje vlastné trovy konania súvisiace so vzájomným odvolaním a že Španielske kráľovstvo je povinné nahradiť trovy konania, ktoré vznikli spoločnosti European Food a i. a Viorelovi Miculovi a i. v rámci vzájomného odvolania.

45. Komisia, Španielske kráľovstvo, Poľská republika, European Food a i. a Viorel Micula a i. predložili Súdnemu dvoru písomné pripomienky k odvolaniu a k vzájomnému odvolaniu.

46. Na pojednávaní, ktoré sa konalo 20. apríla 2021, boli prednesené ústne pripomienky v mene Komisie, Spolkovej republiky Nemecko, Španielskeho kráľovstva, Lotyšskej republiky, Poľskej republiky, spoločnosti European Food a i., ako aj v mene Viorela Miculu a i.

VI. Analýza

47. Svoju analýzu začnem preskúmaním vzájomného odvolania týkajúceho sa zlučiteľnosti s právom Únie rozhodcovských konaní založených na BIZ v rámci Únie, ktoré, keby sa mu vyhovel, by znamenalo, že žaloba v prvostupňovom konaní je neprípustná. Keďže sa domnievam, že dôvody uvedené na podporu vzájomného odvolania by sa mali zamietnuť, budem pokračovať v tejto analýze preskúmaním samotného odvolania, ktoré sa zaoberá otázkou právomoci Komisie v oblasti práva štátnej pomoci v súvislosti s pristúpením štátu k Únii.

A. O vzájomnom odvolaní

48. Vo svojom vzájomnom odvolaní Španielske kráľovstvo, ktoré v tomto zmysle podporujú Komisia a Poľská republika v ich písomných pripomienkach, tvrdí, že predmetné rozhodcovské konanie a následné rozhodcovské rozhodnutie porušujú zásadu vzájomnej dôvery a autonómii práva Únie v súlade so zásadami stanovenými Súdny dvorom v rozsudku Achmea. Z toho vyplýva, že žalobcovia v prvostupňovom konaní nemali žiadny oprávnený záujem na konaní, keďže sa domáhali zrušenia sporného rozhodnutia na účely výkonu rozhodcovského rozsudku v rozpore s článkom 19 ZEÚ a článkami 267 a 344 ZFEÚ.

1. O prípustnosti vzájomného odvolania

49. European Food a i. a Viorel Micula a i. tvrdia, že vzájomné odvolanie podané Španielskym kráľovstvom je neprípustné.

50. Po prvé Španielske kráľovstvo nemá také postavenie, aby sa mohlo zúčastniť na konaní ako odporca v odvolacom konaní v zmysle článku 172 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora, a teda sa na ňom nemôže zúčastniť ako subjekt, ktorý podal vzájomné odvolanie.

51. V tejto súvislosti poukazujem na to, že European Food a i. a Viorel Micula a i. už listami zo 17. marca 2020 navrhli, aby Súdny dvor vylúčil z tohto konania Španielske kráľovstvo ako účastníka konania, z dôvodu, že tento členský štát nepreukázal záujem na tom, aby sa vyhovel odvolaniu alebo bolo odvolanie zamietnuté v zmysle článku 172 rokovacieho poriadku. Listom z 29. marca 2020 kancelária Súdneho dvora v nadväznosti na rozhodnutie predsedu Súdneho dvora po vypočutí sudcu spravodajcu a generálneho advokáta informovala účastníkov konania o zamietnutí ich žiadosti v podstate z dôvodu, že Španielske kráľovstvo, keďže mu bol ako členskému štátu povolený vstup do konania ako vedľajší účastník v prvostupňovom konaní podľa článku 40 Štatútu Súdneho dvora, má automaticky záujem na tom, aby sa vyhovel odvolaniu alebo bolo odvolanie zamietnuté.

52. Na jednej strane totiž z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že keď Všeobecný súd zamietne návrhy, ktoré mu boli predložené, postačuje to pre dotknutého účastníka konania na odôvodnenie záujmu na tom, aby sa vyhovel odvolaniu alebo bolo odvolanie zamietnuté.⁸ Keďže

⁸ Pozri rozsudok zo 14. júna 2018, Makhlouf/Rada (C-458/17 P, neuvverejnený, EU:C:2018:441, bod 32).

Španielske kráľovstvo navrhlo, aby Všeobecný súd zamietol žaloby žalobcov v prvostupňovom konaní, tento členský štát má nevyhnutne záujem na tom, aby sa vyhovel odvolaniu alebo bolo odvolanie zamietnuté v zmysle článku 172 rokovacieho poriadku.

53. Na druhej strane článok 40 prvý odsek a článok 56 tretí odsek Štatútu Súdneho dvora v každom prípade priznávajú členským štátom postavenie „privilegovaných žalobcov“, ktorí nemusia preukázať záujem na podaní odvolania – a teda *a fortiori* vzájomného odvolania – na súdoch Únie.⁹

54. V druhom rade podľa článku 178 ods. 3 rokovacieho poriadku je vzájomné odvolanie neprípustné jednak v rozsahu, v akom sa obmedzuje na zopakovanie tých istých tvrdení, aké uviedlo Španielske kráľovstvo vo vyjadrení k hlavnému odvolaniu, alebo na odkaz na úvahy formulované v rámci tohto odvolania a jednak smeruje zároveň k rozšíreniu predmetu sporu.

55. Je pravda, že tvrdenia, ktoré tento členský štát uviedol vo vzájomnom odvolaní a vo vyjadrení k odvolaniu, sú podobné. Musím však zdôrazniť, že Španielske kráľovstvo prostredníctvom vzájomného odvolania spochybňuje prípustnosť žaloby podanej pred Všeobecným súdom. Podľa judikatúry Súdneho dvora je však Súdny dvor povinný vyjadriť sa, v prípade potreby aj *ex offo*, k dôvodom založeným na neprípustnosti žaloby v prvostupňovom konaní.¹⁰

56. Preto aj za predpokladu, že by existovalo prekryvanie medzi vyjadrením Španielskeho kráľovstva k odvolaniu a vzájomným odvolaním, Súdny dvor by bol povinný preskúmať *ex offo* otázku prípustnosti, keďže táto otázka môže byť prediskutovaná v prípade, že by sa mala uznať argumentácia tohto členského štátu, ktorú v tomto zmysle podporuje Komisia, Spolková republika Nemecko, Lotyšská republika a Poľská republika.

57. Za týchto podmienok zastávam názor, že v každom prípade treba analyzovať jednotlivé tvrdenia uvedené v rámci vzájomného odvolania, ktorými sa Španielske kráľovstvo snaží preukázať neprípustnosť žaloby podanej na prvom stupni.

2. O podstate vzájomného odvolania

58. Španielske kráľovstvo uvádza tri tvrdenia na podporu odvolacieho dôvodu týkajúceho sa nezlučiteľnosti dotknutého rozhodcovského konania s právom Únie, čo má za následok neprípustnosť žaloby o neplatnosť na Všeobecnom súde.

59. Pripúšťam, že mám určité pochybnosti, pokiaľ ide o vplyv nezlučiteľnosti predmetného rozhodcovského konania na záujem spoločnosti European Food a i. a Viorela Miculu a i. na konaní a na prípustnosť žaloby podanej na Všeobecný súd.¹¹ Ako však preukážem, tvrdenie založené na nezlučiteľnosti rozhodcovského rozsudku s právom Únie musí byť zamietnuté, takže nie je potrebné skúmať otázku jeho vplyvu na situáciu odvolateľov.

⁹ Rozsudok z 21. decembra 2011, Francúzsko/People's Mojahedin Organization of Iran (C-27/09 P, EU:C:2011:853, bod 45). Pozri tiež WATHELET, M., WILDEMEERSCH, J.: *Contentieux européen*. Larcier, 2014, s. 488.

¹⁰ Pozri rozsudok z 29. júla 2019, Bayerische Motoren Werke a Freistaat Sachsen/Komisia (C-654/17 P, EU:C:2019:634, bod 44).

¹¹ Zo sporného rozhodnutia a z napadnutého rozsudku predovšetkým vyplýva, že rozhodcovský rozsudok bol vykonaný a že suma stanovená v opatrení, ktorého sa týka sporné rozhodnutie, bola vyplatená spoločnosti European Food a i. a Viorelovi Miculovi a i. Keďže nezlučiteľnosť už vykonaného rozhodcovského rozsudku podľa môjho názoru sama osebe nemá za následok uloženie povinnosti odvolateľom, aby vrátili im vyplatenú náhradu, zrušenie sporného rozhodnutia by nevyhnutne malo vplyv na ich situáciu, keďže toto rozhodnutie determinuje, či si môžu ponechať platby, ktoré dostali od Rumunska.

60. Analýzu vzájomného odvolania začnem analýzou prvých dvoch tvrdení uvádzaných Španielskym kráľovstvom, ktoré v podstate svedčia v prospech uplatnenia zásad stanovených Súdny dvorom v rozsudku Achmea na predmetné rozhodcovské konanie, pričom toto uplatnenie je možné vzhľadom na pristúpenie Rumunska k Únii.

61. V tejto analýze budem pokračovať preskúmaním posledného tvrdenia prvého odvolacieho dôvodu vzájomného odvolania, ktoré sa odchyľuje od problematiky BIZ v rámci EÚ a týka sa otázky zlučiteľnosti mechanizmu riešenia sporov medzi členskými štátmi a tretími štátmi s právnym poriadkom Únie.

a) Dosah rozsudku Achmea, pokiaľ ide o rozhodcovské konanie začaté na základe BIZ uzavretej medzi dvoma členskými štátmi pred pristúpením štátu, ktorý je stranou v rozhodcovskom konaní, k Únii a prebiehajúce v čase tohto pristúpenia

62. Španielske kráľovstvo, Komisia, Spolková republika Nemecko, Lotyšská republika a Poľská republika tvrdia, že vzhľadom na zásady stanovené Súdny dvorom v rozsudku Achmea je predmetné rozhodcovské konanie nezlučiteľné s právom Únie.

63. V prvom rade títo účastníci konania tvrdia, že dotknuté rozhodcovské konanie treba odo dňa pristúpenia Rumunska k Únii považovať za rozhodcovské konanie „v rámci EÚ“.

64. V druhom rade rozhodcovský súd, zriadený na základe BIZ zaväzujúcej Švédske kráľovstvo a Rumunsko, má vykladať alebo uplatňovať právo Únie a konkrétne dohodu z roku 1995. Z rozsudku Achmea však vyplýva, že právo Únie bráni mechanizmu riešenia sporov stanovenému BIZ uzavretou medzi dvoma členskými štátmi, ktorý implikuje, že rozhodcovský súd nachádzajúci sa mimo súdneho systému Únie, nepodliehajúci kontrole zo strany súdu členského štátu, by mohol vykladať alebo uplatňovať právo Únie.

65. Predmetné rozhodcovské konanie teda odo dňa pristúpenia Rumunska k Únii porušuje články 267 a 344 ZFEÚ.

1) Uplatniteľnosť judikatúry Achmea z hľadiska ratione temporis

66. Je pre mňa ľahké pripojiť sa k stanovisku Španielskeho kráľovstva a Komisie, podľa ktorého sa právo Únie, a teda judikatúra vyplývajúca z rozsudku Achmea, uplatňuje v Rumunsku od okamihu jeho pristúpenia.¹²

i) Uplatňovanie práva Únie od pristúpenia

67. Toto uplatňovanie práva Únie od pristúpenia Rumunska k Únii má podľa môjho názoru určitý dôsledok. Každé rozhodcovské konanie začaté na základe BIZ zaväzujúcej Rumunsko a iný členský štát *po* pristúpení Rumunska k Únii je nezlučiteľné s právom Únie. Zo zásady prednosti práva Únie vyplýva, že od tohto pristúpenia nemožno založiť právomoc rozhodcovského súdu zriadeného na základe BIZ uzavretej medzi Rumunskom a iným členským štátom a žiadne rozhodcovské konanie už nemožno začať na základe BIZ v rámci Únie.¹³

¹² Článok 2 aktu o pristúpení. Pozri takisto v tejto súvislosti Malferrari, L.: Protection des investissements intra-UE post Achmea et post avis CETA: entre (faux) mythes et (dures) réalités. In: Berramdane, A., Trochu, M.: *Union européenne et protection des investissements*, Bruylant, 2021, s. 63.

¹³ Pozri v tejto súvislosti moje návrhy vo veci Komstroy (C-741/19, EU:C:2021:164, bod 69).

68. Takéto riešenie sa mi však zdá byť sporné, pokiaľ ide o rozhodcovské konania začaté pred pristúpením Rumunska k Únii a stále prebiehajúce v čase tohto pristúpenia, takže treba analyzovať, v akom rozsahu sa na tieto situácie uplatňujú zásady vyplývajúce z rozsudku Achmea.

ii) Okamžitá uplatniteľnosť zásad rozsudku Achmea na budúce účinky situácie, ktorá vznikla pred pristúpením k Únii

69. Na účely odôvodnenia uplatnenia judikatúry vyplývajúcej z rozsudku Achmea na takéto prípady sa Španielske kráľovstvo a Komisia opierajú o zásadu okamžitej uplatniteľnosti práva Únie na budúce účinky situácie, ktorá vznikla pred pristúpením k Únii.¹⁴

70. Takúto zásadu nemožno spochybňovať.¹⁵ Z judikatúry veľmi jasne vyplýva, že „podľa všeobecne uznávanej zásady sa zákony, ktorými sa mení zákonné ustanovenie, uplatnia, ak nie je stanovené inak, na budúce účinky situácií, ktoré vznikli počas účinnosti predchádzajúceho zákona“¹⁶, z čoho tiež vyplýva, že právo Únie „musí byť okamžite uplatniteľné a záväzné pre [členský štát] odo dňa jeho pristúpenia, takže sa uplatňuje na budúce účinky situácií, ktoré vznikli pred pristúpením tohto nového členského štátu“¹⁷.

71. Okrem toho je pravda, že Súdny dvor vykladá široko pojem „budúce účinky situácie, ktorá vznikla počas účinnosti skoršieho zákona“¹⁸. Pri viacerých príležitostiach odkázala na „situácie, ktoré síce vznikli predtým, ako nadobudla účinnosť nová právna úprava, avšak môžu sa časom ešte meniť“¹⁹, čo svedčí o tom, že pojem „budúce účinky“ nie je vnímaný reštriktívne. Súdny dvor navyše jasne pripustil okamžitú uplatniteľnosť práva Únie na otázku zlučiteľnosti náhrady škody spôsobenej pred pristúpením členského štátu k Únii, ktorá bola vyplatená po tomto pristúpení, s právom Únie, ktorej cieľom je kompenzovať následky škody počas zvyšku života obete.²⁰

72. Vzhľadom na túto judikatúru a na rozdiel od stanoviska, ktoré zastávajú European Food a i. a Viorel Micula a i., pokračovanie, po pristúpení k Únii, predmetného rozhodcovského konania, začatého na základe sporného aktu Rumunska prijatého pred týmto pristúpením, podľa môjho názoru postačuje na preukázanie existencie budúcich účinkov situácie, ktorá vznikla pred pristúpením.²¹

¹⁴ Pozri v tejto súvislosti KALEDA, S. L.: *Przejęcie prawa wspólnotowego przez nowe państwo członkowskie. Zagadnienia przejściowe i międzyczasowe*. Varšava, 2003, s. 127 – 192.

¹⁵ Pokiaľ ide o relevantnosť zásady okamžitej uplatniteľnosti práva Únie, ako ju vykladá Súdny dvor, BLATIÈRE, L.: *L'applicabilité temporelle du droit de l'Union européenne*. CREAM, 2018, s. 152 – 167.

¹⁶ Rozsudky z 15. februára 1978, Bauche a Delquignies (96/77, EU:C:1978:26, bod 48), a zo 7. februára 2002, Kauer (C-28/00, EU:C:2002:82, bod 20). Pozri tiež rozsudok z 26. marca 2020, Hungeod a i. (C-496/18 a C-497/18, EU:C:2020:240, bod 94).

¹⁷ Rozsudok z 2. októbra 1997, Saldanha a MTS (C-122/96, EU:C:1997:458, bod 14).

¹⁸ Pokiaľ ide o podrobnú štúdiu širokého poňatia prebiehajúcich situácií Súdny dvorom, pozri BLATIÈRE, L.: c. d., s. 148 – 152.

¹⁹ Rozsudky zo 17. júla 1997, Affish (C-183/95, EU:C:1997:373, bod 57), a z 22. júna 2006, Belgicko a Forum 187/Komisia (C-182/03 a C-217/03, EU:C:2006:416, bod 148).

²⁰ Rozsudok z 3. septembra 2014, X (C-318/13, EU:C:2014:2133, body 21 až 24). Pozri tiež v tom istom zmysle rozsudok zo 14. júna 2007, Telefónica O2 Czech Republic (C-64/06, EU:C:2007:348, bod 21).

²¹ Pozri k tomuto bodu KALEDA, S. L.: c. d., s. 183: „Przepisy [prawa Unii] regulujące skutki pewnych czynności są natychmiast stosowane w stosunku do skutków trwających w momencie ich wejścia w życie - np. przechwytyją naruszenie nadal trwające w dniu wejścia w życie, chociaż wynikające ze zdarzeń dawnych.“ [„Ustanowienia [práva Únie] upravujúce účinky určitých aktov sa v čase nadobudnutia ich účinnosti okamžite uplatňujú na účinky, ktoré ďalej trvajú – uplatňujú sa napríklad na porušenia, ktoré napriek tomu, že vyplývajú z minulých udalostí, stále prebiehajú v čase nadobudnutia účinnosti predmetných ustanovení.“]

73. Zastávam teda názor, že právo Únie a v dôsledku toho judikatúra vyplývajúca z rozsudku Achmea sa uplatňujú *ratione temporis* na predmetné rozhodcovské konanie začaté na základe BIZ zaväzujúcej Rumunsko a iný členský štát pred pristúpením, ktoré ešte v okamihu pristúpenia stále prebieha.

74. Domnievam sa však, že zásada okamžitej uplatniteľnosti práva Únie na budúce účinky situácie, ktorá vznikla pred pristúpením, sama osebe neumožňuje vyriešiť otázku zlučiteľnosti rozhodcovského konania začatého na základe BIZ v rámci Únie pred pristúpením štátu, ktorý je stranou rozhodcovského konania, k Únii, s právom Únie.

75. To, ako niečo vyzerá, je totiž niekedy zavádzajúce a nemožno dospieť k záveru o uplatnení zásad vyplývajúcich z rozsudku Achmea na takéto situácie len na tomto základe bez toho, aby sa predtým analyzovala logika, z ktorej vychádza odôvodnenie v tomto rozsudku.

2) Uplatnenie *ratione materiae* judikatúry vyplývajúcej z rozsudku Achmea

76. Uplatnenie práva Únie odo dňa pristúpenia na rozhodcovské konanie začaté na základe BIZ v rámci Únie pred pristúpením štátu, ktorý je stranou rozhodcovského konania, k Európskej únii, nemôže mať za následok zánik osobitnej povahy tohto konania začatého v tom čase platným spôsobom, v súvislosti so sporom vzniknutým pred pristúpením.

77. Táto charakteristika však podľa môjho názoru má určitý vplyv, a to nie z časového, ale vecného hľadiska, pokiaľ ide o možnosť uplatniť judikatúru vyplývajúcu z rozsudku Achmea na rozhodcovské konanie, o aké ide v prejednávanej veci. Inými slovami, hoci je táto judikatúra, tak ako právo Únie ako celok, zo striktne časového hľadiska uplatniteľná na predmetné rozhodcovské konanie, z vecného hľadiska to neplatí v rôznych ohľadoch.

i) Neexistencia zásahu do autonómie práva Únie

78. Poukazujem na to, že riešenie, ku ktorému dospel Súdny dvor v rozsudku Achmea, je založené na porušení autonómie práva Únie, ktoré predstavuje uplatnenie rozhodcovského konania založeného na BIZ v rámci Únie, v rámci ktorého možno právo Únie vykladať alebo uplatňovať.

– Zásada autonómie práva Únie

79. Súdny dvor spresnil, že autonómia práva Únie je zaručená v Zmluvách zavedením súdneho systému určeného na zabezpečenie súdržného a jednotného výkladu práva Únie.²² Prejudiciálne konanie predstavuje kľúčový prvok tým, že zavádza dialóg medzi súdmi, a to Súdnym dvorom a súdmi členských štátov, ktorého cieľom je zabezpečiť jednotný výklad práva Únie.²³

80. Použitie rozhodcovského konania začatého na základe BIZ uzatvorenej medzi dvoma členskými štátmi však môže vyňať zo súdneho systému riešenie sporu, ktorý môže zahŕňať uplatnenie alebo výklad práva Únie, a tým sa poruší zásada autonómie práva Únie, ktorú odrážajú články 267 a 344 ZFEÚ.

²² Pozri rozsudok Achmea, bod 35 a citovanú judikatúru. Pozri tiež MALFERRARI, L.: c. d., s. 48 a 50.

²³ Stanovisko 2/13 z 18. decembra 2014 (EU:C:2014:2454, bod 176).

81. Inak povedané, riešenie z rozsudku Achmea je založené najmä na nemožnosti, na základe zásady autonómie práva Únie, zbavenia súdov členských štátov ich právomocí týkajúcich sa výkladu a uplatňovania práva Únie, ako aj zbavenia právomoci Súdneho dvora, aby mohol odpovedať v prejudiciálnom konaní na otázky položené uvedenými súdmi týkajúce sa výkladu alebo uplatňovania práva Únie.²⁴

82. Domnievam sa však, že pokiaľ ide o rozhodcovské konanie začaté na základe BIZ uzavretej medzi dvoma členskými štátmi *pred* pristúpením štátu, ktorý je stranou rozhodcovského konania, k Únii, žiadny spor, ktorý by sa mohol týkať výkladu alebo uplatňovania práva Únie, nie je vyňatý zo súdneho systému Únie.

83. V tejto súvislosti musím spresniť, že z tohto hľadiska nie je dôležité určiť, či takýto spor s určitou zahŕňa výklad alebo uplatnenie práva Únie rozhodcovským súdom. Podľa môjho názoru samotná skutočnosť, že existuje riziko, že ide o taký prípad, stačí na kvalifikáciu, že ide o zásah do autonómie práva Únie pod podmienkou, že spor, v ktorom takéto riziko existuje, skutočne patrí do súdneho systému Únie.²⁵ Okrem toho poukazujem na to, že toto riziko podľa môjho názoru existuje vo všetkých BIZ v rámci EÚ. V prejednávanej veci teda nepovažujem za potrebné overiť, či rozhodcovský súd skutočne podal výklad práva Únie, alebo právo Únie uplatnil, alebo tak mohol urobiť. Rozsudok Achmea totiž chápem v tom zmysle, že Súdny dvor stanovil ako kritérium zlučiteľnosti rozhodcovského konania založeného na BIZ v rámci EÚ so zásadou autonómie práva Únie otázku, či má takéto konanie za následok, že vnútroštátne súdy sú zbavené svojej právomoci týkajúcej sa výkladu a uplatňovania práva Únie, ako aj Súdny dvor právomoci, aby odpovedal na ich otázky prostredníctvom prejudiciálneho konania.

– *Právomoc rumunských súdov obrátiť sa na Súdny dvor s návrhom na začatie prejudiciálneho konania*

84. Spor, ktorý vznikol z údajného porušenia ustanovenia BIZ štátom pred pristúpením tohto štátu k Únii a ktorého proces riešenia sa začal pred týmto pristúpením, nevyhnutne nepatrí do súdneho systému Únie. Jeho vyriešenie rozhodcovským súdom zriadeným na základe BIZ, ktorú uzavreli dva členské štáty pred pristúpením štátu, ktorý je stranou rozhodcovského konania, k Únii, nemôže zbaviť súdy členských štátov ich právomocí týkajúcich sa výkladu a uplatňovania práva Únie, ako aj Súdny dvor právomoci, aby odpovedal v prejudiciálnom konaní na otázky položené uvedenými súdmi týkajúce sa výkladu alebo uplatňovania práva Únie.

85. Navrhujem Súdnemu dvoru, aby zväžil situáciu, v ktorej by bola podaná žaloba na rumunský súd namiesto rozhodcovského súdu, v spore týkajúcom sa údajného porušenia ustanovení BIZ týmto štátom. Tento súd by sa podľa môjho názoru nemohol prostredníctvom návrhu na začatie prejudiciálneho konania obrátiť na Súdny dvor, keby vznikla otázka výkladu alebo uplatnenia práva Únie.

86. V prvom rade rumunský súd rozhodujúci o možnom porušení ustanovení BIZ týmto členským štátom, sa totiž *pred* pristúpením Rumunska k Únii zjavne nemohol obrátiť na Súdny dvor prostredníctvom návrhu na začatie prejudiciálneho konania, keďže tento súd v tom čase nebol súdom členského štátu v zmysle článku 267 ZFEÚ. Okrem toho dohoda z roku 1995 nestanovovala možnosť rumunských súdov obrátiť sa na Súdny dvor prostredníctvom návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

²⁴ Stanovisko 1/09 z 8. marca 2011 (EU:C:2011:123, bod 89).

²⁵ Pozri v tomto zmysle rozsudok Achmea, body 39 a 56.

87. V druhom rade to isté riešenie platí aj v prípade možnosti rumunského súdu, ktorý začal konanie pred pristúpením Rumunska k Únii, obrátiť sa na Súdny dvor prostredníctvom návrhu na začatie prejudiciálneho konania *po* tomto pristúpení. Z judikatúry Súdneho dvora totiž jasne vyplýva, že nemá právomoc rozhodovať o výklade práva Únie v rámci sporu týkajúceho sa situácie, ktorá nastala pred pristúpením.²⁶

88. Presne tak to bolo v prípade sporu, ktorý viedol k predmetnému rozhodcovskému konaniu. Údajné porušenie BIZ Rumunskom, ktoré je predmetom sporu, predchádzalo pristúpenie tohto štátu k Únii a predmetné rozhodcovské konanie sa začalo pred pristúpením. Všetky relevantné skutočnosti v tejto súvislosti teda nastali pred týmto pristúpením a vyvolali všetky svoje účinky. Rumunský súd rozhodujúci o takomto spore sa nemohol obrátiť na Súdny dvor, pokiaľ ide o výklad alebo uplatnenie práva Únie v rámci tohto sporu.

89. Takéto riešenie nie je spochybnené ani zásadou okamžitej uplatniteľnosti práva Únie na budúce účinky situácie, ktorá vznikla pred pristúpením, ani judikatúrou vyplývajúcou z rozsudku Kremikovtzi²⁷, na ktorú sa odvoláva Komisia, v ktorej Súdny dvor uznal, že má právomoc vykladať ustanovenia Európskej dohody o pridružení medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Bulharskou republikou na strane druhej [*neoficiálny preklad*]²⁸ v rámci sporu týkajúceho sa skutočností, ktoré nastali pred pristúpením Bulharska k Únii.

90. Pokiaľ ide o zásadu bezprostrednej uplatniteľnosti práva Únie na budúce účinky situácie, ktorá vznikla pred pristúpením, treba konštatovať, že takáto zásada sa nemá uplatniť, pokiaľ ide o spor týkajúci sa údajného porušenia ustanovení BIZ Rumunskom. Ako je uvedené v bode 86 vyššie, skutkové okolnosti sporu, ktorý prejednáva rumunský súd, predstavuje zrušenie režimu EGO Rumunskom, čo má za následok prípadné porušenie povinností vyplývajúcich z BIZ zo strany Rumunska. Situácia, ktorá viedla k sporu, teda nastala pred pristúpením a je jasne lokalizovaná v minulosti.²⁹

91. Pokiaľ ide o rozsudok Kremikovtzi³⁰, nezdá sa mi, že by mohol spochybníť konštatovanie o nedostatku právomoci Súdneho dvora z rovnakých dôvodov. Hoci totiž skutkové okolnosti sporu vo veci samej v tomto rozsudku predstavovalo to, že bola vyplatená pomoc pred pristúpením, predmet sporu sa týkal postupu vymáhania tejto pomoci a najmä právneho základu, na ktorom malo byť založené takéto konanie, ktoré nasledovalo po pristúpení. Inak povedané, predmet prejudiciálnych otázok sa týkal účinkov pomoci, keďže išlo o prijatie aktu a konkrétnu udalosť *po* pristúpení členského štátu, čo zakladalo právomoc Súdneho dvora odpovedať na prejudiciálne otázky.

²⁶ Rozsudky z 10. januára 2006, Ynos (C-302/04, EU:C:2006:9, body 36 a 37); z 30. apríla 2020, Eurovia (C-258/19, EU:C:2020:345, body 42 a 43), a uznesenie z 1. októbra 2020, Slovenský plynárenský priemysel (C-113/20, neuvverejnené, EU:C:2020:772, body 28 a 31). Pokiaľ ide o kritickú štúdiu judikatúry Súdneho dvora týkajúcej sa jeho právomoci odpovedať na prejudiciálne otázky v súvislosti s pristúpením nových členských štátov k Únii, pozri PÓLTORAK, N.: Ratione Temporis Application of the Preliminary Rulings Procedure. In: *Common Market Law Review*, č. 45, 2008, s. 1357 – 1381.

²⁷ Rozsudok z 29. novembra 2012 (C-262/11, EU:C:2012:760).

²⁸ Dohoda uzatvorená a schválená v mene Spoločenstva rozhodnutím Rady a Komisie 94/908/ESUO, ES, Euratom z 19. decembra 1994 [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 358, 1994, s. 1).

²⁹ Takáto situácia sa líši od situácie, v ktorej bol vydaný rozsudok z 3. septembra 2014, X (C-318/13, EU:C:2014:2133), v ktorom Súdny dvor uznal svoju právomoc na základe zásady okamžitej uplatniteľnosti práva Únie na budúce účinky situácie, ktorá vznikla pred pristúpením. Vo veci X bol vnútroštátnemu súdu *po* pristúpení Fínska k Únii predložený spor týkajúci sa výšky náhrady škody, ktorá bola tiež priznaná *po* pristúpení, a to v dôsledku škody vzniknutej pred pristúpením. Predmet sporu sa teda týkal skutkových okolností, ktoré nastali po pristúpení, hoci tieto skutočnosti predstavovali budúce účinky predtým vzniknutej situácie a jeho cieľom bolo upraviť situáciu do budúcnosti. Spor, ktorý bol predložený rozhodcovskému súdu v prejednávanéj veci, sa netýka výšky priznanej náhrady škody, ale samotnej existencie porušenia BIZ Rumunskom, a týka sa teda situácie vzniknutej *pred* pristúpením.

³⁰ Rozsudok z 29. novembra 2012 (C-262/11, EU:C:2012:760).

92. Naopak spor, o ktorom mohol v prejednávanej veci rozhodnúť rumunský súd, sa týkal situácie – údajného porušenia BIZ Rumunskom – ku ktorému definitívne došlo pred pristúpením. Na rozdiel od veci Kremikovtzi teda žiadna skutočnosť alebo akt prijatý po pristúpení nebol predmetom sporu, ktorý bol predložený rozhodcovskému súdu.³¹

93. Za týchto podmienok zastávam názor, že vzhľadom na to, že Súdny dvor nemá právomoc odpovedať na prejudiciálnu otázku položenú rumunským súdom, ak by o nej rozhodoval tento súd, spor, ktorý viedol k rozhodcovskému konaniu, nemôže patriť do právneho poriadku Únie ani pred, ani po pristúpení Rumunska k Únii.

94. Z toho vyplýva, že rozhodcovské konanie, o aké ide v prejednávanej veci, začaté na základe BIZ uzavretej medzi dvoma členskými štátmi pred pristúpením štátu, ktorý je stranou rozhodcovského konania, k Únii, nemôže podľa môjho názoru narušiť autonómiu práva Únie, a to ani po tomto pristúpení, takže na rozdiel od rozhodcovského konania, o ktoré išlo vo veci, v ktorej bol vydaný rozsudok Achmea, nemožno konštatovať porušenie článkov 267 a 344 ZFEÚ.

95. Doplňujúce skutočnosti svedčia o zlučiteľnosti predmetného rozhodcovského konania s právom Únie v súvislosti s otázkou porušenia zásady vzájomnej dôvery, ku ktorému podľa môjho názoru nedošlo.

ii) Otázka existencie porušenia zásady vzájomnej dôvery

96. Španielske kráľovstvo tvrdí, že od pristúpenia Rumunska k Únii mal rozhodcovský súd, o ktorý ide v prejednávanej veci, odmietnuť vykonávať svoju právomoc v prospech rumunských súdov, ktoré samé boli schopné zaručiť ochranu práv investorov.

97. Riešenie, ku ktorému dospel Súdny dvor v rozsudku Achmea, sa totiž zakladá na porušení zásady vzájomnej dôvery, ktorú môže predstavovať uplatnenie rozhodcovského konania začatého na základe BIZ v rámci EÚ v spore, ktorý sa môže týkať výkladu alebo uplatnenia práva Únie.

98. Súdny dvor v rozsudku Achmea³² pripomenul, že právo Únie spočíva na základnom predpoklade, podľa ktorého každý členský štát zdieľa so všetkými ostatnými členskými štátmi určitý súbor spoločných hodnôt, na ktorých je Únia založená, a uznáva, že tieto štáty s ním tieto hodnoty zdieľajú. Tento predpoklad znamená a odôvodňuje existenciu vzájomnej dôvery členských štátov v uznávanie týchto hodnôt, a tým aj v dodržiavanie práva Únie, ktoré tieto hodnoty uplatňuje.³³

99. Ako som totiž uviedol vo svojich návrhoch vo veci Komstroy³⁴, členské štáty sú povinné domnievať sa, okrem výnimočných okolností, že všetky ostatné členské štáty dodržia právo Únie, vrátane základných práv, najmä práva na účinný prostriedok nápravy pred nezávislým

³¹ Pre úplnosť a na účely zaujímavosti pre právnu náuku spresňujem, že rumunský súd nemôže položiť Súdnemu dvoru otázku o budúcich účinkoch svojho rozhodnutia týkajúceho sa porušenia BIZ Rumunskom z hľadiska pravidiel práva štátnej pomoci. Takáto otázka je na jednej strane čisto hypotetická, pretože v čase, keď prebieha konanie, nie je možné s istotou určiť výsledok sporu. Na druhej strane nespadá výlučne do predmetu sporu, ktorý prejednáva štátny súd, ktorý sa týka len otázky, či Rumunsko porušilo alebo neporušilo svoje povinnosti vyplývajúce z BIZ, takže odpoveď Súdneho dvora nie je nevyhnutná na vyriešenie sporu.

³² Bod 34.

³³ Rozsudok Achmea, bod 34. Pozri takisto stanovisko 2/13, z 18. decembra 2014 (EU:C:2014:2454, body 168 a 173 ako aj citovanú judikatúru).

³⁴ C-741/19, EU:C:2021:164, bod 64.

súdom, zakotveného v článku 47 Charty základných práv Európskej únie. Osobitná úloha inštitúcií Únie, a v prvom rade Komisie, ktoré sú poverené zabezpečením dodržiavania týchto hodnôt, potvrdzuje ich dôležitosť.³⁵

100. Okrem toho je to práve skutočnosť, že vzťahy, ktoré Únia nadviazala s tretími štátmi, nie sú založené na vzájomnej dôvere existujúcej v rámci Únie, ktorá odôvodňuje, aby sa zmluvné strany medzinárodnej dohody zaväzujúcej členský štát a tretí štát dohodli na neutrálnom mechanizme riešenia sporov, keďže každá zo zmluvných strán nedôveruje nevyhnutne úplne súdnemu systému druhej zmluvnej strany na zabezpečenie dodržiavania pravidiel obsiahnutých v dohode.³⁶

101. V tejto súvislosti uvádzam, že uzatvorenie BIZ medzi členskými štátmi a štátmi strednej a východnej Európy podporila Komisia ako nástroje potrebné na prípravu ich prístúpenia k Únii.³⁷ Článok 74 dohody z roku 1995 s názvom „Podpora a ochrana investícií“ navyše podporuje uzatváranie dohôd o podpore a ochrane investícií členskými štátmi a Rumunskom. Švédske kráľovstvo a Rumunsko teda sledovali tento stimul tým, že uzavreli predmetnú BIZ.

102. V tomto osobitnom kontexte by sa ustanovenie o urovnávaní sporov obsiahnuté v BIZ malo chápať ako zmiernenie neexistencie vzájomnej dôvery medzi Švédskym kráľovstvom a Rumunskom. Išlo teda o zabezpečenie ochrany investorov z členských štátov v Rumunsku tým, že najmä z dôvodu nedostatku dostatočnej dôvery v dodržiavanie práva investorov na účinný prostriedok nápravy, pred prístúpením tohto štátu k Únii, zaručilo možnosť využiť systém urovnávania sporov mimo súdneho systému tohto štátu.³⁸

103. Za týchto podmienok sa mi zdá legitímne, že rozhodcovia, ktorým bol spor predložený na základe BIZ, ktorej uzavretie medzi členským štátom a štátom, ktorý je stranou rozhodcovského konania, pred jeho prístúpením k Únii podporila samotná Únia, v čase prístúpenia nepopreli svoju právomoc, keďže rozhodcovské konanie umožňovalo pred prístúpením zabezpečiť ochranu práv investorov rovnakým spôsobom ako zásada vzájomnej dôvery po tomto prístúpení.

104. Preto sa domnievam, že na rozdiel od situácie, o ktorú išlo vo veci, v ktorej bol vydaný rozsudok *Achmea*, zásada vzájomnej dôvery nemôže odôvodniť prerušenie predmetného rozhodcovského konania, ktoré pôvodne umožňovalo napraviť nedostatok dôvery, že Rumunsko bude dodržiavať požiadavky týkajúce sa účinnej súdnej ochrany pred jeho prístúpením k Únii.

105. Na pojednávaní *European Food a i. a Viorel Micula a i.* okrem toho uviedli, že prístúpenie Rumunska k Únii neumožnilo vytvoriť vzájomnú dôveru medzi týmto členským štátom a ostatnými členskými štátmi, keďže jeho prístúpenie bolo podmienené zavedením mechanizmu spolupráce a overovania pokroku tohto členského štátu na dosiahnutie určitých osobitných referenčných cieľov v oblasti reformy súdnictva a boja proti korupcii.³⁹

³⁵ Pozri návrhy, ktoré som predniesol vo veci *Komstroy* (C-741/19, EU:C:2021:164, bod 65 a citovanú judikatúru).

³⁶ Pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Bot v stanovisku 1/17 (Dohoda CETA medzi EÚ a Kanadou, EU:C:2019:72, bod 82).

³⁷ Návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Wathelet vo veci *Achmea* (C-284/16, EU:C:2017:699, bod 40). Pozri tiež KOCHENOV, D., LAVRANOS, N.: *Achmea Versus the Rule of Law: CJEU's Dogmatic Dismissal of Investors' Rights in Backsliding Member States of the European Union*. In: *Hague Journal on the Rule of Law*, 2021.

³⁸ O prispení rozhodcovských súdov v oblasti práva investícií k dodržiavaniu právneho štátu pozri SADOWSKI, W.: *Protection of the Rule of Law in the European Union through Investment Treaty Arbitration: Is Judicial Monopolism the Right Response to Illiberal Tendencies in Europe?* In: *Common Market Law Review*, č. 55, 2018, s. 1025 – 1060, a KOCHENOV, D., LAVRANOS, N., c. d.

³⁹ Rozhodnutie Komisie 2006/928/ES z 13. decembra 2006, ktorým sa zriaďuje mechanizmus na zaistenie spolupráce a overovania pokroku v Rumunsku na účely osobitných referenčných kritérií v oblastiach reformy súdnictva a boja proti korupcii (Ú. v. EÚ L 354, 2006, s. 56, ďalej len „rozhodnutie MCV“).

106. Takéto tvrdenie nie je presvedčivé. Samotné rozhodnutie MCV neznamená, že sa neuplatňuje zásada vzájomnej dôvery vo vzťahoch medzi Rumunskom a ostatnými členskými štátmi. Všeobecná nedôvera voči členskému štátu len na základe uplatnenia mechanizmu, akým je mechanizmus obsiahnutý v rozhodnutí MCV v čase jeho pristúpenia, nemôže existovať v rámci právneho poriadku Únie. Obmedzenie dôvery voči rumunským súdom sa môže zakladať len na objektívnych, spoľahlivých, presných a náležite aktualizovaných informáciách týkajúcich sa fungovania súdneho systému v členskom štáte.⁴⁰

3) Záver o uplatnení judikatúry Achmea

107. Z vyššie uvedeného vyplýva, že zásady vyplývajúce z rozsudku Achmea sa podľa môjho názoru nemôžu uplatniť na rozhodcovské konanie, o aké ide v prejednávanej veci, začaté na základe BIZ uzavretej medzi dvoma členskými štátmi pred pristúpením štátu, ktorý je stranou rozhodcovského konania, k Únii a v čase tohto pristúpenia stále prebieha.⁴¹

108. Podľa môjho názoru nemožno dospieť k záveru, že došlo k porušeniu zásady autonómie práva Únie a zásady vzájomnej dôvery a k porušeniu článkov 267 a 344 ZFEÚ.

b) Zlučiteľnosť BIZ s právom Únie pri jej uzatváraní

109. Španielske kráľovstvo, ktoré v tomto zmysle podporuje Komisia, tvrdí, že BIZ je od svojho uzatvorenia v rozpore s právom Únie, keďže rozhodcovský súd zriadený na jej základe môže ohroziť demokratický rozhodovací proces v zmluvných štátoch, vzhľadom na to, že zbavuje rumunský zákon hľadaného hospodárskeho účinku a narušuje účinné uplatňovanie právnej úpravy štátnej pomoci vo Švédsku a Rumunsku, a teda že BIZ ovplyvňuje fungovanie inštitúcií Únie podľa jej ústavného rámca.

110. Na jednej strane vo všeobecnosti pochybujem o dôkaznej sile takéhoto tvrdenia vzhľadom na kontext uzatvorenia BIZ medzi členskými štátmi a Rumunskom, pričom tieto členské štáty v ňom podporovala Únia dohodou z roku 1995. Takéto riešenie by okrem toho viedlo k retroaktívnemu pripusteniu nezlučiteľnosti BIZ, ktorú uzavrel členský štát s tretím štátom, a všeobecnejšie, bez akejkoľvek inej formy preskúmania a abstraktne, zlučiteľnosti všetkých BIZ uzavretých medzi členským štátom a tretím štátom.

111. Na druhej strane, pokiaľ ide konkrétne o predmetné rozhodcovské konanie, zastávam názor, že v každom prípade nevedie k zbaveniu účinnosti právnych predpisov v oblasti štátnej pomoci a v dôsledku toho ani k zbaveniu rumunského zákona hľadaného hospodárskeho účinku, keďže z dôvodov, ktoré uvediem v rámci preskúmania hlavného odvolania, zastávam názor, že v prejednávanej veci sa uplatňujú pravidlá práva štátnej pomoci.

112. Za týchto podmienok nemožno BIZ považovať za nezlučiteľnú s právom Únie v čase jej prijatia.

⁴⁰ Pozri v tomto zmysle rozsudok z 25. júla 2018, Minister for Justice and Equality (Nedostatky súdneho systému) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, bod 61).

⁴¹ Okrem toho poukazujem na to, že výhodou takéhoto riešenia je, že existuje určitá koherentnosť s praxou rozhodcovských súdov, pokiaľ ide o ich právomoc *ratione temporis*. V tejto súvislosti pozri MATRINGE, J.: La compétence ratione temporis et l'applicabilité du traité dans le temps. In: LEBEN, C. (dir.): *La procédure arbitrale relative aux investissements internationaux*, L.G.D.J., 2010, s. 78 a 79.

3. Záver o vzájomnom odvolaní

113. Z vyššie uvedeného vyplýva, že prvý odvolací dôvod vzájomného odvolania musí byť zamietnutý. Keďže druhý odvolací dôvod vzájomného odvolania závisí od vyhovenia prvému odvolaciemu dôvodu, zastávam názor, že vzájomné odvolanie treba zamietnuť v celom rozsahu.

B. O hlavnom odvolaní

114. Komisia, ktorú v tomto zmysle podporuje Španielske kráľovstvo, uvádza na podporu svojho odvolania tri odvolacie dôvody. Tvrdí, že Všeobecný súd sa v prvom rade dopustil nesprávneho právneho posúdenia a právnej kvalifikácie skutkových okolností tým, že dospel k záveru, že Komisia nemala právomoc prijať napadnuté rozhodnutie; v druhom rade nesprávneho právneho posúdenia tým, že rozhodol, že právo Únie sa neuplatňuje na priznanú náhradu škody, a v treťom rade nesprávneho právneho posúdenia, keď dospel k záveru, že napadnuté rozhodnutie nesprávne kvalifikovalo poskytnutie náhrady škody rozhodcovským súdom ako výhodu.

115. Svoju analýzu začnem preskúmaním prvých dvoch odvolacích dôvodov, ktoré sa týkajú určenia okamihu, v ktorom sa má štátna pomoc považovať za poskytnutú členským štátom, s cieľom zistiť, či bolo právo štátnej pomoci teda uplatniteľné, a či Komisia mala právomoc prijať sporné rozhodnutie.

1. O prvých dvoch odvolacích dôvodoch: určenie okamihu poskytnutia pomoci

116. Všeobecný súd v bode 66 a nasl. napadnutého rozsudku pripomenul, že právo Únie sa v Rumunsku stalo uplatniteľným až odo dňa jeho pristúpenia k Únii a že z toho vyplýva, že až od tohto dňa Komisia nadobudla právomoc, ktorá jej umožňuje vykonať kontrolu činnosti Rumunska podľa článku 108 ZFEÚ. Z toho správne vyvodil, že na určenie právomoci Komisie prijať sporné rozhodnutie treba vymedziť dátum, ku ktorému bola údajne poskytnutá pomoc.

117. Podľa Všeobecného súdu „právo žalobcov [v prvostupňovom konaní] na náhradu škody vzniklo a začalo sa uplatňovať v okamihu, keď Rumunsko zrušilo EGO 24, t. j. pred pristúpením Rumunska k Únii, a preto sa... toto právo previedlo na žalobcov pred pristúpením“⁴².

118. Komisia tvrdí, že European Food a i. a Viorel Micula a i. získali nárok na náhradu škody až vtedy, keď bolo rozhodnutie zmenené na exekučný titul podľa vnútroštátneho práva, keďže predtým bol nárok na náhradu škody neistý. Opatrením poskytujúcim údajnú pomoc teda nie je zrušenie EGO Rumunskom, ale vykonanie rozsudku týmto členským štátom. Keďže toto opatrenie bolo prijaté po pristúpení Rumunska k Únii, právo Únie bolo uplatniteľné a Komisia mala právomoc ho preskúmať z hľadiska článkov 107 a 108 ZFEÚ, takže Všeobecný súd sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď rozhodol, že opatrenie bolo prijaté pred týmto pristúpením a že Komisia nemala právomoc.

119. V tejto súvislosti stručne zdôrazňujem, že na rozdiel od toho, čo tvrdia European Food a i. a Viorel Micula a i., otázka momentu, v ktorom bola pomoc poskytnutá, predstavuje právnu otázku, ktorú možno napadnúť odvolaním, pokiaľ ide o určenie, či sa má náhrada priznaná na základe rozhodcovského rozsudku z dôvodu zrušenia režimu daňových stimulov štátom

⁴² Bod 78 napadnutého rozsudku.

považovať za poskytnutú v čase tohto zrušenia, teda pred prístupím alebo skôr v čase skutočného vyplatenia náhrady škody, keď bol vykonaný rozhodcovský rozsudok, teda po prístupí.

120. Okrem toho argumentáciu spoločnosti European Food a i. a Viorela Miculu a i., podľa ktorej Komisia chcela zmeniť sporné rozhodnutie, keď tvrdí, že predmetná pomoc nevyplýva z vyplatenia náhrady škody, ale z prijatia rozsudku, nemožno uznať, keďže odvolacie dôvody vznesené Komisiou v jej odvolaní sú založené na samotnom napadnutom rozsudku a ich cieľom je kritizovať jeho dôvodnosť.⁴³

121. Ako pripomenul Všeobecný súd, Súdny dvor v rozsudku Magdeburger Mühlenwerke⁴⁴ konštatoval, že „pomoc sa musí považovať za poskytnutú v okamihu, keď podľa vnútroštátnej právnej úpravy, ktorá sa uplatňuje, vznikne príjemcovi právo na jej získanie“.

122. Zdá sa, že takáto formulácia naznačuje, ako tvrdia European Food a i. a Viorel Micula a i., že okamih priznania opatrenia pomoci sa nemusí nevyhnutne zhodovať s okamihom jej skutočného poskytnutia.

123. Hoci je bežné, že to tak býva, nič to nemení na tom, že na rozdiel od toho, čo tvrdí Komisia, pomoc možno považovať za poskytnutú aj vtedy, ak nebola skutočne vyplatená.⁴⁵ Rovnako bolo rozhodnuté, že pokiaľ ide o pomoc vyplatenú na základe schémy pomoci, možno pomoc považovať za poskytnutú len vtedy, ak bola skutočne vykonaná, aj keď existujúca schéma pomoci existovala predtým.⁴⁶

124. Inak povedané, skutočné vyplatenie pomoci podľa môjho názoru nepredstavuje kritérium umožňujúce určiť okamih, kedy sa má pomoci považovať za priznanú. Samotná skutočnosť, že k vyplateniu predmetnej náhrady škody došlo po prístupí, teda nemôže stačiť na preukázanie, že v tomto okamihu bola skutočne priznaná, takže právo Únie bolo uplatniteľné a Komisia mala v danej oblasti právomoc.

125. Zdá sa mi, že zo zásady uvedenej v rozsudku Magdeburger Mühlenwerke⁴⁷ jasne vyplýva, že rozhodujúcou skutočnosťou na stanovenie okamihu poskytnutia údajnej pomoci je nadobudnutie určitého práva adresátom predmetného opatrenia na jej získanie a súvisiaci záväzok štátu priznať opatrenie pomoci. Takéto kritérium sa zdá byť logické vzhľadom na cieľ práva štátnej pomoci, ktorého cieľom je posudzovať konanie štátu, keďže samotný záväzok štátu konať na podporu podniku, ktorý je príjmom pomoci, môže sám osebe znamenať narušenie hospodárskej súťaže na trhu ešte predtým, ako sa táto pomoc skutočne poskytne.

126. Podľa Všeobecného súdu právo spoločnosti European Food a i. a Viorela Miculu a i. na priznanie údajného opatrenia pomoci, ktorým je náhrada poskytnutá rozhodcovským rozsudkom, vzniklo v čase, keď Rumunsko porušilo ustanovenia BIZ. S touto analýzou nesúhlasím.

⁴³ Rozsudok z 29. novembra 2007, Stadtwerke Schwäbisch Hall a i./Komisia (C-176/06 P, neuverejnený, EU:C:2007:730, bod 17).

⁴⁴ Rozsudok z 21. marca 2013 (C-129/12, EU:C:2013:200, bod 40).

⁴⁵ Rozsudok z 19. decembra 2019, Arriva Italia a i. (C-385/18, EU:C:2019:1121, body 37 a 41).

⁴⁶ Rozsudok z 27. júna 2017, Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania (C-74/16, EU:C:2017:496, bod 88), a uznesenie zo 7. decembra 2017, Írsko/Komisia (C-369/16 P, neuverejnené, EU:C:2017:955, bod 29).

⁴⁷ Rozsudok z 21. marca 2013 (C-129/12, EU:C:2013:200).

127. Je jasné, že náhrada škody priznaná rozhodcovským súdom, ktorá je údajnou pomocou, má svoj pôvod v tomto porušení. Okrem toho je pravda, ako uviedol Všeobecný súd v bode 78 napadnutého rozsudku, že podľa logiky práva v oblasti zodpovednosti rozhodcovské rozhodnutie a platby vykonané Rumunskom predstavujú pre spoločnosť European Food a i. a Viorela Miculu a i. priznanie práva na náhradu škody spôsobenej Rumunskom a jeho výkon. V tomto zmysle rozhodcovský rozsudok a jeho výkon len so spätnou účinnosťou konštatujú existenciu predtým existujúceho práva.⁴⁸

128. Hoci v práve v oblasti zodpovednosti vzniká právo na náhradu škody v deň, keď vznikla škoda, tento výklad nemôže znamenať, že podľa práva štátnej pomoci právo na získanie pomoci vzniká tiež v tomto okamihu. Pokiaľ totiž rozhodcovský rozsudok *retroaktívne* konštatuje existenciu nároku na náhradu škody, je to práve preto, lebo pred týmto rozsudkom takéto právo na náhradu škody neexistovalo s istotou.

129. Počas rozhodcovského konania bola prediskutovaná existencia porušenia ustanovení BIZ Rumunskom, a teda existencia škody, ktorá vznikla spoločnosti European Food a i. a Viorelovi Miculovi a i., keďže Rumunsko spochybňovalo samotnú skutočnosť, že by bolo povinné zaplatiť náhradu škody. Až po tom, čo sa rozhodlo o spore, bolo Rumunsko povinné priznať predmetnú náhradu škody a právo na jej získanie bolo podľa práva v oblasti štátnej pomoci a v zmysle už citovanej judikatúry priznané spoločnosti European Food a i. a Viorelovi Miculovi a i. V tejto súvislosti nie je dôležité, že v práve v oblasti zodpovednosti rozhodcovský rozsudok konštatuje, že v minulosti existoval nárok na náhradu škody.

130. Vzhľadom na to, že právo štátnej pomoci sa týka správania členských štátov a ich záväzku prijať určité opatrenia, nemožno sa domnievať, že Rumunsko bolo povinné nahradiť škodu spoločnosti European Food a i. a Viorelovi Miculovi a i. v samotnom okamihu, keď práve spochybnilo existenciu takejto povinnosti.

131. Takýto výklad obsahuje určitú koherentnosť s judikatúrou týkajúcou sa priznania pomoci rozhodnutím vnútroštátneho súdu, ktorá podľa môjho názoru vykazuje určitú analógiu s okolnosťami prejednávanej veci. Bolo teda rozhodnuté, že pomoc vyplýva z rozhodnutia vnútroštátneho súdu v prípade, že práve toto rozhodnutie schvaľuje právo príjemcu na získanie pomoci a stanovuje jej konečnú výšku.⁴⁹ Okrem toho Súdny dvor konštatoval, že rozhodnutie sudcu rozhodujúceho o nariadení predbežných opatrení, ktorým sa obnovuje opatrenie pomoci po tom, čo konštatoval, že toto opatrenie bolo zrušené v rozpore so zmluvou, treba považovať za rozhodnutie, ktoré samo osebe poskytuje novú pomoc.⁵⁰

132. Za týchto podmienok zastávam názor, že Všeobecný súd sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia a nesprávnej právnej kvalifikácie skutkových okolností, keď rozhodol, že predmetná pomoc bola poskytnutá v čase, keď Rumunsko porušilo BIZ.

133. Platí to o to viac, že v prejednávanej veci škoda, ktorú utrpeli European Food a i. a Viorela Micula a i., vyplýva zo zrušenia EGO Rumunskom s cieľom zosúladiť sa s pravidlami práva štátnej pomoci. Inak povedané, podľa Všeobecného súdu zrušenie opatrenia pomoci v zmysle dohody z roku 1995, ktoré odkazuje na článok 107 ZFEÚ a ktorého existenciu preukázala rumunská rada pre hospodársku súťaž, predstavuje samo osebe opatrenie pomoci. Rumunská rada pre hospodársku súťaž, ktorá v čase zrušenia bola v tejto veci príslušná, mala teda podľa tejto logiky

⁴⁸ Bod 84 napadnutého rozsudku.

⁴⁹ Rozsudok z 29. novembra 2018, ARFEA/Komisia (T-720/16, neuverejnený, EU:T:2018:853, bod 185).

⁵⁰ Rozsudok z 26. októbra 2016, DEI a Komisia/Alouminion tis Ellados (C-590/14 P, EU:C:2016:797, bod 59).

v rovnakom čase, v akom žiadala Rumunsko o zrušenie EGO, konštatovať, že takéto zrušenie predstavuje tiež štátnu pomoc, a opätovne preskúmať toto opatrenie z hľadiska pravidiel dohody z roku 1995 týkajúcich sa štátnej pomoci.

134. Všeobecnejšie, ako uvádza Komisia, riešenie Všeobecného súdu by viedlo k pripusteniu, že štátna pomoc môže byť automaticky poskytnutá z titulu zrušenia štátnej pomoci. Zdá sa mi, že táto okolnosť preukazuje nedostatok koherentnosti riešenia prijatého v napadnutom rozsudku.

135. Zastávam teda názor, že údajné opatrenie pomoci nebolo priznané v čase porušenia BIZ, ale v čase, keď bolo uznané právo spoločnosti European Food a i. a Viorela Miculu a i. na náhradu škody a súčasne Rumunsko bolo povinné zaplatiť túto náhradu, teda po prijatí rozhodcovského rozsudku, v rámci jeho vykonávania Rumunskom. Tento okamih však nastal po pristúpení Rumunska k Únii. Z toho vyplýva, že právo Únie sa na toto opatrenie skutočne uplatňovalo a že Komisia mala na základe článku 108 ZFEÚ právomoc preskúmať predmetnú náhradu škody z hľadiska práva štátnej pomoci.

136. V tejto súvislosti musím v záujme koherentnosti spresniť, že otázka právomoci Komisie preskúmať opatrenie vyplývajúce z náhrady škody priznanej rozsudkom ktorý vydal rozhodcovský súd z hľadiska práva štátnej pomoci je inou otázkou, než je otázka právomoci rumunských súdov obrátiť sa v rámci sporu, ktorý viedol k priznaniu náhrady škody, na Súdny dvor prostredníctvom návrhu na začatie prejudiciálneho konania. Ich nedostatok právomoci z tohto dôvodu teda nijako nezasahuje do právomoci Komisie posudzovať náhradu škody priznanú po pristúpení z hľadiska práva štátnej pomoci. Ako správne uvádza Komisia, táto právomoc je určená iba skutočnosťou zakladajúcou nárok na poskytnutie pomoci, ku ktorej dochádza v okamihu, keď bolo právo na náhradu škody s istotou priznané.

137. Prvým dvom odvolacím dôvodom by sa preto podľa môjho názoru malo vyhovieť.⁵¹

138. Vzhľadom na to, že táto analýza umožňuje založiť právomoc Komisie na preskúmanie predmetnej náhrady škody na základe článku 108 ZFEÚ, treba v dôsledku toho zamietnuť prvú časť prvého žalobného dôvodu predloženého v prvostupňovom konaní v rámci žaloby o neplatnosť vo veci T-704/15 a prvú časť druhého žalobného dôvodu predloženého vo veciach T-624/15 a T-694/15.

2. O treťom odvolacom dôvode: existencia výhody v zmysle článku 107 ZFEÚ

139. Svojím tretím odvolacím dôvodom Komisia tvrdí, že Všeobecný súd sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď nesprávne vyložil pojem „výhoda“ a neodpovedal na všetky tvrdenia uvedené v napadnutom rozhodnutí s cieľom preukázať existenciu takej výhody.

⁵¹ Argumentácia rozvinutá Komisiou v druhom odvolacom dôvode spočíva v podstate na predpoklade, že aj keby sa opatrenie malo považovať za prijaté pred pristúpením, právo Únie sa uplatňuje aj tak, keďže vyplatenie náhrady škody predstavuje budúci účinok situácie, ktorá vznikla skôr. Zastávam názor, že Všeobecný súd nesprávne stanovil okamih poskytnutia pomoci pred pristúpením, keďže k nemu v skutočnosti došlo prijatím rozhodcovského rozsudku a jeho vykonaním Rumunskom. Nie je potrebné určiť, či sa Všeobecný súd dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď rozhodol, že vyplatenie náhrady škody nepredstavovalo budúci účinok predchádzajúcej situácie, a že teda právo Únie nebolo uplatniteľné.

140. Všeobecný súd v bode 103 napadnutého rozsudku uviedol, že podľa judikatúry vyplývajúcej z rozsudku *Asteris a i.*⁵² náhrada škody nemôže byť považovaná za štátnu pomoc v zmysle článku 107 ZFEÚ, ibaže by táto náhrada škody viedla k náhrade za odňatie protiprávnej alebo nezlučiteľnej pomoci.⁵³ Podľa Všeobecného súdu o taký prípad nešlo.

141. Na jednej strane Všeobecný súd v bodoch 104 a 105 napadnutého rozsudku rozhodol, že vzhľadom na to, že z prvého žalobného dôvodu smerujúceho k zrušeniu vyplýva, že právo Únie sa neuplatňuje na predmetnú náhradu škody a Komisia nemala právomoc vykonať svoje preskúmanie, túto náhradu nemožno považovať za náhradu za odňatie protiprávnej alebo nezlučiteľnej pomoci.

142. Na druhej strane Všeobecný súd v bodoch 106 až 108 napadnutého rozsudku spresnil, že dotknutá náhrada škody sa vzťahuje na obdobie pred pristúpením, počas ktorého sa právo Únie neuplatňovalo, takže vo vzťahu k tomuto obdobiu sa odvolatelia môžu odvolávať na judikatúru vyplývajúcu z rozsudku *Asteris a i.*⁵⁴. Komisia však v spornom rozhodnutí nerozlišovala medzi obdobiami pred pristúpením a po ňom. Z toho vyplýva, že sporné rozhodnutie je nezákonné, keďže priznanie náhrady škody je v ňom kvalifikované ako „výhoda“, prinajmenšom za obdobie pred pristúpením.

143. V tejto súvislosti poukazujem na určitý rozpor v odôvodnení napadnutého rozsudku, pokiaľ ide o to, či Komisia správne preukázala existenciu výhody v zmysle článku 107 ZFEÚ v prípade spoločnosti *European Food a i.* a *Viorela Miculu a i.* Všeobecný súd totiž na jednej strane poukázal na neexistenciu výhody z dôvodu neuplatniteľnosti práva Únie na dotknutú náhradu škody, pričom na druhej strane pripustil, že v skutočnosti bolo toto právo uplatniteľné v rozsahu v akom sa náhrada škody týkala zrušenia EGO, pokiaľ ide o obdobie po pristúpení. Nevidím teda úplne jasne základy odôvodnenia Všeobecného súdu, ktoré ho viedli k tomu, že vyhovel tomuto žalobnému dôvodu.

144. Okrem toho sa domnievam, že každý z týchto dvoch dôvodov je postihnutý nesprávnym právnym posúdením.

145. V prvom rade, pokiaľ ide o to, že Všeobecný súd rozhodol, že Komisia nemohla platne dospieť k záveru o existencii výhody v zmysle článku 107 ZFEÚ, keďže nemala právomoc preskúmať náhradu škody z hľadiska práva štátnej pomoci, treba konštatovať, že toto odôvodnenie sa zakladá výlučne na nesprávnom predpoklade. Ako som preukázal v rámci preskúmania prvých dvoch odvolacích dôvodov, právo Únie bolo uplatniteľné a Komisia mala právomoc, pokiaľ ide o predmetnú náhradu škody, keďže táto náhrada škody bola priznaná po pristúpení Rumunska k Únii.

146. Všeobecný súd preto nemohol bez toho, aby sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, iba na tomto jedinom základe rozhodnúť, že predmetnú náhradu škody nemožno považovať za náhradu za odňatie protiprávnej alebo nezlučiteľnej pomoci.

⁵² Rozsudok z 27. septembra 1988 (106/87 až 120/87, EU:C:1988:457).

⁵³ Rozsudok z 27. septembra 1988, *Asteris a i.* (106/87 až 120/87, EU:C:1988:457, body 23 a 24). Pozri tiež návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Ruiz-Jarabo Colomer v spojených veciach *Atzeni a i.* (C-346/03 a C-529/03, EU:C:2005:256, bod 198).

⁵⁴ Rozsudok z 27. septembra 1988 (106/87 až 120/87, EU:C:1988:457).

147. V druhom rade, pokiaľ ide o tvrdenie, podľa ktorého sa na časť náhrady škody zodpovedajúcej obdobiu pred pristúpením vzťahuje judikatúra vyplývajúca z rozsudku Asteris a i.⁵⁵, domnievam sa totiž, že takáto skutočnosť je relevantná pri analýze existencie výhody. Odôvodnenie Všeobecného súdu chápem tak, že uvádza, že predmetnú náhradu nemožno považovať za obnovenie protiprávnej pomoci, pretože pred pristúpením nebolo možné konštatovať existenciu štátnej pomoci v zmysle článku 107 ZFEÚ, keďže právo Únie sa ešte neuplatňovalo.

148. Hoci je jasné, že na účely určenia okamihu, keď bolo opatrenie priznané, je relevantný len okamih, keď bolo priznané právo získať náhradu škody, v štádiu kvalifikácie opatrenia ako štátnej pomoci v zmysle článku 107 ZFEÚ môže mať určitý vplyv osobitná povaha tohto opatrenia, spočívajúceho v náhrade škody vyplatenej Rumunskom v dôsledku rozhodcovského rozsudku, najmä pokiaľ ide o uplatnenie judikatúry vyplývajúcej z rozsudku Aster a i.⁵⁶.

149. Ako však tvrdí Komisia, uplatnenie tejto judikatúry za okolností prejednávanej veci nezávisí len od toho, či náhrada škody vedie k obnoveniu opatrenia, ktoré možno alebo nemožno považovať za obdobie pred pristúpením za štátnu pomoc v zmysle článku 107 ZFEÚ. V spornom rozhodnutí totiž Komisia vylúčila možnosť uplatniť túto judikatúru na rozhodcovské konanie, mimo rámca všeobecných vnútroštátnych predpisov členských štátov o občianskoprávnej zodpovednosti,⁵⁷ a vychádzala tiež zo skutočnosti, že stimuly priznané na základe EGO rumunská rada pre hospodársku súťaž kvalifikovala ako „pomoc“ na základe dohody z roku 1995.⁵⁸

150. Nezávisle od toho, či boli tieto dve skutočnosti dôvodné, poukazujem na to, že Všeobecný súd posúdil zákonnosť len jedného z dôvodov, ktoré viedli Komisiu k vylúčeniu judikatúry vyplývajúcej z rozsudku Asteris a i.⁵⁹, aby z toho vyvodil záver, že táto judikatúra bola v skutočnosti uplatniteľná.

151. Ďalej Všeobecný súd podľa mňa nemohol bez toho, aby sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, dospieť k záveru o existencii nezákonnosti postihujúcej rozhodnutie Komisie, pokiaľ ide o kvalifikáciu „výhody“ bez toho, aby zároveň preskúmal to, že Komisia nesprávne vylúčila uplatnenie judikatúry vyplývajúcej z rozsudku Asteris a i.⁶⁰ z dôvodu na jednej strane, na základe ktorého bola náhrada poskytnutá, a toho na druhej strane, že EGO kvalifikovala ako „štátnu pomoc“ na základe dohody z roku 1995 rumunská rada pre hospodársku súťaž.

152. Zo všetkého vyššie uvedeného vyplýva, že tretiemu odvolaciemu dôvodu treba podľa môjho názoru vyhovieť.

153. Vzhľadom na všetky tieto úvahy zastávam názor, že napadnutý rozsudok treba zrušiť, zamietnuť prvú časť prvého žalobného dôvodu vo veci T-704/15 a prvú časť druhého žalobného dôvodu vo veciach T-624/15 a T-694/15 a vrátiť spojené veci T-624/15, T-694/15 a T-704/15 Všeobecnému súdu, aby rozhodol o zostávajúcich žalobných dôvodoch.

⁵⁵ Rozsudok z 27. septembra 1988 (106/87 až 120/87, EU:C:1988:457).

⁵⁶ Rozsudok z 27. septembra 1988 (106/87 až 120/87, EU:C:1988:457).

⁵⁷ Odôvodnenia 101 a 102 sporného rozhodnutia.

⁵⁸ Odôvodnenia 105 až 107 sporného rozhodnutia.

⁵⁹ Rozsudok z 27. septembra 1988 (106/87 až 120/87, EU:C:1988:457).

⁶⁰ Rozsudok z 27. septembra 1988 (106/87 až 120/87, EU:C:1988:457).

VII. Návrh

154. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor:

- zamietol vzájomné odvolanie,
- zrušil rozsudok Všeobecného súdu Európskej únie z 18. júna 2019, European Food SA a i./Komisia (T-624/15, T-694/15 a T-704/15, EU:T:2019:423),
- zamietol prvú časť druhého žalobného dôvodu vo veciach T-624/15 a T-694/15 a prvú časť prvého žalobného dôvodu vo veci T-704/15,
- vrátil spojené veci T-624/15, T-694/15 a T-704/15 Všeobecnému súdu, aby rozhodol o ostatných žalobných dôvodoch.